صادق جهان‌بین

■ صفحه گام دوم انقلاب کوششی است رسانه‌ای جهت تبیین و شرح بیانیه رهبر معظم انقلاب اسلامی حضرت آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی) به مناسبت چهل‌وسومین سالگرد پیروزی انقلاب و در هر شماره، فرازی از بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی را مورد بررسی قرار می‌دهیم. شنبه‌های هر هفته در تبیین این بیانیه با ما همراه باشید.

قدم به قدم با بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی(۲۴)

داشته‌های کم‌نظیر فرصت‌های بالقوه پیشرفت درون‌زا

«به جز اینها، فرصت‌های مادی کشور نیز فهرستی طولانی را تشکیل می‌دهد که مدیران کارآمد و پرانگیزه و خردمند می‌توانند با فعال کردن و بهره‌گیری از آن، درآمدهای ملی را با جهشی نمایان افزایش داده و کشور را ثروتمند و بی‌نیاز و به معنی واقعی دارای اعتماد به نفس کنند و مشکلات کنونی را برطرف کنند. ایران با دارا بودن یک درصد جمعیت جهان، دارای ۷ درصد ذخایر معدنی جهان است: منابع عظیم زیرزمینی، موقعیت استثنایی جغرافیایی میان شرق و غرب و شمال و جنوب، بازار بزرگ ملی، بازار بزرگ منطقه‌ای با داشتن ۱۵ همسایه با ۶۰۰ میلیون جمعیت، سواحل دریایی طولانی، حاصلخیزی زمین با محصولات متنوع کشاورزی و باغی، اقتصاد بزرگ و متنوع، بخش‌هایی از ظرفیت‌های کشور است. بسیاری از ظرفیت‌ها دست‌نخورده مانده است. گفته شده است که ایران از نظر ظرفیت‌های استفاده‌نشده طبیعی و انسانی در رتبه اول جهان است. بی‌شک شما جوانان مؤمن و پرتلاش خواهید توانست این عیب بزرگ را برطرف کنید. دهه دوم چشم‌انداز، باید زمان تمرکز بر بهره‌برداری از دستاوردهای گذشته و نیز ظرفیت‌های استفاده‌نشده باشد و پیشرفت کشور از جمله در بخش تولید و اقتصاد ملی ارتقا یابد.»

(بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی)

ایران کشوری است که از حیث مساحت جغرافیایی در جهان دارای رتبه هجدهم جهان است و ۱/۱ درصد از مساحت کره زمین را به خود اختصاص داده است[۱]. همچنین به دلیل موقعیت بی‌نظیر ژئوپلتیکی، ژئواستراتژیکی برای ایران وضعیت بی‌همتای ژئواکونومیکی ایجاد شده و دارای ۱۵ همسایه آبی و خاکی با جمعیتی بالغ بر ۶۰۰ میلیون نفر است؛ همسایگانی که دارای قرابت‌های فرهنگی بسیار زیاد، ارزش‌های مشترک دینی و انسانی و سوابق همزیستی طولانی در سالیان گذشته هستند، از این نظر روابط ایران با همسایگان از حیث تمدنی با سایر مناطق جهان قابل مقایسه نیست. ایران با دارا بودن بیش از ۱۶ میلیون هکتار زمین کشاورزی از این حیث در رتبه شانزدهم جهان قرار دارد[۲]. در این مساحت همچنین سومین ذخایر نفت جهان وجود دارد و ایران پس از ونزوئلا و عربستان سعودی با بیش از ۱۵۵ میلیون بشکه نفت تثبیت‌شده، شرایط مطمئنی از این حیث دارد[۳].

همچنین کشور به لحاظ تجمیع ذخایر انرژی یعنی نفت، گاز و زغال‌سنگ از حیث ارزش دلاری پس از روسیه در رتبه دوم جهان قرار دارد[۴].

نفت و گاز طبیعی، مهم‌ترین منابع تأمین انرژی بشر امروزی هستند، به طوری که نفت خام ۴۵ درصد و گاز طبیعی ۲۵ درصد انرژی جهان را تأمین می‌کنند، از این رو این دو منبع انرژی در معادلات اقتصادی- سیاسی جهان اهمیت راهبردی دارند و در فرایند روابط بین‌الملل می‌توانند نقش مهمی را ایفا کنند. کشورهای جهان، به لحاظ برخورداری از ذخایر انرژی به دو گروه تقسیم می‌شوند: گروه اول که بیشترین انرژی را در جهان مصرف می‌کنند، سهم ناچیزی از ذخایر نفت و گاز جهان دارند. برای نمونه، گروه کشورهای صنعتی که حدود ۶۲ درصد نفت جهان را می‌سوزانند، تنها ۷ درصد ذخایر نفتی را در اختیار دارند. این کشورها ۳۴ درصد نیاز خود را از کشورهای نفت‌خیز تأمین می‌کنند و برای تأمین انرژی خود، به شدت نیازمند گروه دوم یا کشورهای دارای ذخایر نفت و گاز هستند.

در این گروه، کشورهای خاورمیانه با بیش از ۶۵ درصد منابع نفتی جهان تأمین‌کننده این نیاز هستند. در بین کشورهای دارای منابع بالای نفت و گاز، ایران رتبه خوبی دارد. بر اساس برآوردهای کارشناسی و به گفته معاون وزیر نفت در امور مهندسی، پژوهش و فناوری، در مجموع ۲۷ درصد ذخایر نفتی و گازی جهان سهم ایران است. با نگاهی به ظرفیت صنعت نفت و گاز ایران می‌توان گفت، ۹ درصد ذخایر نفت و ۱۸ درصد ذخایر گاز طبیعی به ایران تعلق دارد. (ایرنا ۱۳۹۶/۱۱/۳) ذخیره نفتی ایران ۶۷ سال و ذخایر گازی ایران ۲۱۷ سال دوام خواهد داشت، بنابراین ذخایر نفت و گاز ایران در جغرافیای سیاسی و اقتصادی نقش راهبردی به کشور ما می‌بخشد، البته احتمال کشف ذخایر عظیم انرژی و تغییر این معادلات را در آینده هم نمی‌توان نفی کرد، چراکه با توجه به مطالعات و اکتشافات انجام‌شده، احتمال کشف منابع جدید هم وجود دارد.

وابستگی شدید کشورهای توسعه‌یافته به انرژی و نیاز به این ذخایر، فرصت‌های فراوانی برای کشور ما ایجاد می‌کند. این فرصت‌ها را می‌توان به انواع زیر تقسیم کرد: فرصت‌های اقتصادی حاصل از فروش نفت و گاز، فرصت‌های صنعتی و فناورانه، فرصت‌های سیاسی و امنیتی، به همین دلیل نیاز کشورهای جهان به انرژی و نیاز به این ذخایر، فرصت‌های بالقوه پیشرفت درون‌زا برای کشور ما ایجاد می‌کند. این فرصت‌ها را می‌توان به انواع زیر تقسیم کرد: فرصت‌های اقتصادی حاصل از فروش نفت و گاز، فرصت‌های صنعتی و فناورانه، فرصت‌های سیاسی و امنیتی، به همین دلیل نیاز کشورهای جهان به منابع انرژی کشور، سبب گسترش روابط سیاسی و افزایش ضریب امنیتی در صحنه بین‌المللی می‌شود. باید توجه داشت که از این فرصت و ظرفیت انرژی به درستی بهره‌برداری شود. بهره‌گیری از این فرصت‌ها نیازمند طرح علمی مسائل و حرکت مبتنی بر کار کارشناسی است.

همچنین ایران از حیث تولید انرژی الکتریکی در رتبه شانزدهم جهان قرار دارد و بسیاری از کشورهای پیشرفته جهان را از این حیث پشت سر گذاشته است[۵]. ایران در میزان طول راه‌آهن رتبه بیست‌وپنجم را در دنیا دارد[۶]. همچنین در تعداد فرودگاه ایران در رتبه بیست‌ودوم جهان قرار دارد[۷]. در بحث گردشگری ایران دارای رتبه یازدهم سایت‌های ثبت‌شده جهانی در یونسکو است[۸].

در تولیدات کشاورزی نیز ایران با وجود آنکه هنوز بسیاری از زمین‌های زراعی‌اش تحت کشت مکانیزه قرار ندارد اما در تولید کالای استراتژیکی چون گندم در رتبه پانزدهم جهان قرار دارد. در تولید سبزیجات تازه در رتبه هجدهم جهان قرار دارد. در میوه‌ای چون سیب در رتبه ششم جهان، در چای رتبه نهم جهان، در چغندر قند سیزدهم جهان، در سیب‌زمینی سیزدهم جهان، در پسته در رتبه اول جهان و بیش از دو برابر ایالات متحده و شش برابر چین، در پرتقال یازدهم جهان، رتبه چهارم مرکبات نوشیدنی در جهان، رتبه پنجم انجیر جهان، رتبه دوم تولید خرمای جهان، رتبه دوم تولید خیار و خربزه جهان، رتبه نهم تولید نخود فرنگی جهان، رتبه سوم تولید گیلاس جهان و رتبه چهاردهم تولید جو در جهان نشان می‌دهد اقتصاد کشاورزی پایه ایران به خوبی می‌تواند در برابر هر تحریمی مقاومت کند[۹].

وجود شرایط آب و هوایی چهار فصل و موقعیت جغرافیایی کشورمان بستر مناسبی برای افزایش تولید محصولات کشاورزی برای تأمین نیازهای داخلی و صادرات را فراهم کرده است. بخش کشاورزی در عرصه اقتصاد و امنیت غذایی دارای جایگاه ویژه‌ای است. از دیدگاه توسعه اقتصادی، بخش کشاورزی در فرایند رشد و توسعه کشور وظایف مهم و اساسی بر عهده دارد. تأمین امنیت غذایی با حمایت از تولید محصولات کشاورزی در داخل، به ویژه کشور ما به دلیل شرایط سیاسی و تحریم‌های یکجانبه باید از سوی مسئولان و دست‌اندرکاران ذی‌ربط به مراتب با حساسیت و دقت و توجه بیشتری دنبال شود. اگرچه طی این سال‌ها سیاست خودکفایی در تولید بسیاری از محصولات استراتژیک در دستور کار قرار داشته است و در تولید برخی محصولات از جمله گندم محقق شد، اما این کالای استراتژیک در فرایند چند سال با مشکلاتی مواجه شد تا جایی که یکی از سناتورهای امریکایی در اوج تحریم‌های هوشمند پیشنهاد کرد با ایجاد محدودیت در موضوع غلات می‌توانیم ضربه‌ای کاری به ایران بزنیم. جا دارد دولت و مجلس شورای اسلامی با وضع قوانین و اعمال سیاست‌های حمایتی و پشتیبانی از افزایش تولید محصولات کشاورزی و نظارت بر واردات برای رفع مشکلات ساختاری این بخش اقدام کنند. برای عملی کردن شعار سال و تحقق منویات رهبر معظم انقلاب باید یکسری اقدامات در حوزه کشاورزی صورت بگیرد تا بتوانیم در سال حمایت از کالای ایرانی به اهداف مدنظر زودتر دست یابیم. بر اساس گزارش فائو، ایران در تولید ۲۲ محصول مهم کشاورزی در میان هفت کشور نخست جهان قرار گرفته است. آخرین آمارهای ارائه‌شده از سوی سازمان جهانی خواروبار و کشاورزی سازمان ملل نشان می‌دهد ایران یکی از بزرگ‌ترین تولیدکنندگان مهم محصولات کشاورزی در جهان است، به طوری که در صدر تولیدکنندگان پسته در جهان معرفی شده و رتبه نخست تولید این محصول را به خود اختصاص داده است، اما در زمینه تولید ۲۱ محصول دیگر جزو هفت کشور نخست جهان است. جایگاه دومین تولیدکننده خرما و دومین تولیدکننده زردآلوی جهان به ایران اختصاص دارد. رتبه سومی تولید بادام، گیلاس، خیار و هندوانه نیز در جهان به ایران اختصاص داده شده است و این کشور در زمینه تولید چهار محصول سیب، به، گردو و صمغ طبیعی نیز در رتبه چهارم جهان قرار گرفته است. آمارهای فائو نشان می‌دهد ایران از نظر تولید پیله کرم ابریشم و انجیر نیز رتبه پنجم جهان، از نظر تولید هلو، لیموترش و پیاز رتبه ششم و از نظر تولید گوجه‌فرنگی، فندق، پرتقال، آلو، کیوی و نعناع رتبه هفتم جهان را به خود اختصاص داده است. رتبه جهانی ایران در تولید هفت محصول دیگر نیز به این شرح اعلام شده است: عسل طبیعی رتبه ۱۱، چای، بادمجان و سیب‌زمینی رتبه ۱۴، گندم رتبه ۱۸، جو و سویا رتبه ۲۰. به این ترتیب ایران در تولید ۲۹ محصول مهم کشاورزی در میان ۲۰ کشور نخست جهان قرار گرفته است. این در حالی است که محصول مهم زعفران که ایران بزرگ‌ترین تولیدکننده آن در جهان است، در آمارهای فائو لحاظ نشده است. تولید محصولات کشاورزی در ایران از تولید سالانه ۲۵ میلیون تن در اوایل انقلاب اسلامی به ۱۲۰ میلیون تن در سال ۱۳۹۶ رسیده است.

بخش کشاورزی امروز با مشکلات زیرساختی متعددی از جمله پایین بودن ضریب کشت، سنتی بودن کشت و بالابودن هزینه‌های تولید به سبب خرد بودن اراضی دست به گریبان است که لازم است دولت و مجلس در سایه رهنمودهای رهبر معظم انقلاب در سال حمایت از کالای ایرانی با تعامل بیشتر در مسیر رفع آنها تلاش کنند. اگر شرایط تولید در بخش کشاورزی پایدار شود و با تدابیر و سیاست‌های مناسب مورد توجه قرار گیرد، نقش بسزایی در اقتصاد کشور خواهد داشت، با تزریق سرمایه در بخش کشاورزی افزون بر پایداری تولید در این بخش، اشتغال‌زایی، موقعیت فعلی کیفیت و کمیت محصولات تولیدی ارتقا می‌یابد. با توجه به موقعیت مناسب ایران برای تولید و خودکفایی همه نوع محصولات کشاورزی و دامی، بخش کشاورزی اقتصادی‌تر خواهد بود و ایران در جایگاه یکی از صادرکنندگان محصولات کشاورزی در جهان قرار خواهد گرفت. از آنجا که صنایع تبدیلی به عنوان حلقه واسطه اقتصاد کشاورزی مدرن و صنعتی، جایگاه مهمی در افزایش کیفیت محصولات کشاورزی و میزان ارزآوری از طریق صادرات و بهبود شرایط درآمدی تولیدکنندگان و حذف واسطه‌ها دارد، عامل مهمی در فرآوری محصولات کشاورزی است و با تبدیل و فرآوری محصولات کشاورزی ضمن تولید مواد غذایی و دیگر فرآورده‌های با ارزش افزوده بالا، امکان نگهداری و حمل‌ونقل آسان محصولات فراهم می‌شود. افزون بر صنایع تبدیلی ایران باید استانداردهای لازم این اتحادیه، از جمله مقررات بهداشتی، مقررات فنی و استانداردهای اجباری و غیره را رعایت کند تا بتواند بخشی از تولیداتی را که ظرفیت دارد به کشورهای دیگر صادر کند. از مجموع ۳۰۷ کالای صادراتی دارای مزیت نسبی ایران، ۶۳ قلم جزو محصولات کشاورزی بوده است (یک‌پنجم از محصولات صادراتی دارای مزیت نسبی ایران را محصولات کشاورزی تشکیل می‌دهند)، محصولات کشاورزی بالاترین پتانسیل صادراتی را به ۹ کشور لهستان، سوئد، اسپانیا، بلژیک، هلند، انگلیس، فرانسه، ایتالیا و آلمان دارد. آلمان با ۴۰ محصول کشاورزی و دارای پتانسیل وارداتی از ایران در میان اعضای اتحادیه اروپا رتبه اول را دارد. از میان این ۴۰ محصول، در بیش از ۳۰ درصد کالاها هیچ استفاده‌ای از این پتانسیل نشده یا استفاده از ظرفیت آن کمتر از ۱۵ درصد بوده است. یکی دیگر از ظرفیت‌های مرتبط با بخش کشاورزی انواع آجیل است که به جز مصرف داخلی طبق آمارهای ۱۲ ماهه سال ۱۳۹۶ کشور توانسته است در این مدت یک‌میلیارد و ۷۱۹ میلیون دلار انواع خشکبار صادر کند که نسبت به سطح تجارت ایران رقم بسیار خوبی است. از آنجا که خشکبار را می‌توان یکی از اقلام مهم صادرات غیرنفتی دانست، به چند نمونه از میزان صادرات ظرفیت‌دار ایران در سال ۱۳۹۶ اشاره می‌شود.

> وابستگی شدید کشورهای توسعه‌یافته به انرژی و نیاز به این ذخایر، فرصت‌های فراوانی برای کشور ما ایجاد می‌کند. این فرصت‌ها را می‌توان به انواع زیر تقسیم کرد: فرصت‌های اقتصادی حاصل از فروش نفت و گاز، فرصت‌های صنعتی و فناورانه، فرصت‌های سیاسی و امنیتی، به همین دلیل نیاز کشورهای جهان به منابع انرژی کشور، سبب گسترش روابط سیاسی و افزایش ضریب امنیتی در صحنه بین‌المللی می‌شود. باید توجه داشت که از این فرصت و ظرفیت انرژی به درستی بهره‌برداری شود. بهره‌گیری از این فرصت‌ها نیازمند طرح علمی مسائل و حرکت مبتنی بر کار کارشناسی است

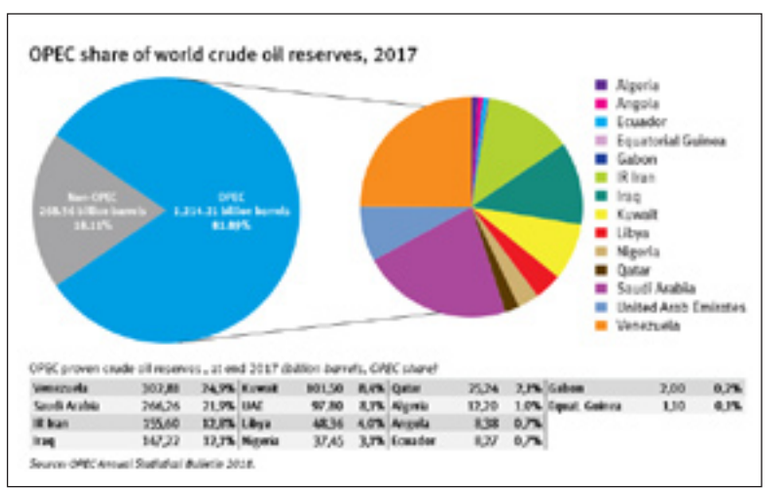

در میان اقلام مختلف خشکبار، پسته و مغز پسته بیشترین ارزآوری را برای کشور داشته است. به این ترتیب با صادرات ۱۲۶ هزار تن پسته و مغز پسته یک‌میلیارد و ۱۴۷ میلیون دلار درآمد ارزی برای کشور ایجاد شده است. خرما دیگر محصولی است که با صادرات ۲۴۶ هزار تنی، ۲۵۰ میلیون دلار ارزآوری داشته است. پس از آن کشمش قرار دارد که در سال گذشته ۹۴ هزار تن از این محصول صادر شد که ارزش آن ۱۵۱ میلیون دلار بوده است. انجیر دیگر محصولی است که ۷۷ میلیون دلار ارزآوری داشته، بادام نیز با صادراتی حدود ۴ هزار و ۸۰۰ تن، تقریباً ۴۳ میلیون دلار درآمدزایی داشته است. گردو دیگر محصولی است که صادراتی به میزان ۲ هزار و ۷۰۰ تن و ارزشی حدود ۲۱ میلیون دلار داشته و نمونه دیگر در این بخش برگه زردآلو است که در سال گذشته ۴۰۰ تن از آن با ارزش ۱/۱ میلیون دلار صادر شده است. زرشک هم با صادراتی در حد ۳۰۰ تن بیش از ۱/۹ میلیون دلار درآمد ارزی ایجاد کرده است. انواع دیگر خشکبار نیز در مجموع ۲۷ میلیون دلار صادرات داشته‌اند. سابقه معدن‌کاری در کشور به قدری طولانی است که به جرئت می‌توان ادعا کرد ایرانیان از جمله پیشروان در حوزه مواد معدنی و به ویژه فلزات در جهان بوده‌اند، اما پیشینه مطالعات معدنی به صورت مدرن و امروزی در کشور شاید به ۱۰۰ سال اخیر هم نرسد. در سال‌های اخیر و با رشد فعالیت‌های اکتشافی در کشور مشخص شد ایران جزو ۱۰ کشور اول جهان و کشور اول منطقه جنوب غرب آسیا و شمال آفریقا از نظر داشتن منابع معدنی است، به طوری که بر اساس گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس حدود ۷ درصد ذخایر شناخته‌شده مواد معدنی جهان در ایران قرار دارد. سنگ‌آهن، سرب و روی، مس، تیتان، اورانیوم، طلا، انواع سنگ‌های تزئینی و نما مشتی نمونه خروار از تنوع مواد معدنی کشور است. صحبت از ذخایری است که به عقیده کارشناسان با در پیش گرفتن مسیر درست در بهره‌برداری از آنها می‌توان تا چندین سال جهان را به خود محتاج و وابسته کرد. در فرایند سال‌های گذشته این بخش از دید مردم و مسئولان پنهان ماند، مضافاً مشکلاتی از قبیل اکتشافات ناقص و گاهی غلط، فرایندهای اداری پیچیده، قوانین دست‌وپاگیر و در بسیاری از موارد فسادانگیز و کمبود نیروی متخصص سبب شده است خام‌فروشی به معنای صادرات مواد خام به خارج از کشور در دستور متولیان امر قرار بگیرد و همین عامل سبب از دست رفتن فرصت ایجاد ارزش افزوده بالاتر از کشور شده است. طبق بررسی‌های صورت‌گرفته تاکنون حدود ۶ هزار معدن با ۷۰ نوع ماده معدنی در کشور شناسایی شده است که با ۴۰ میلیارد تن ذخایر قطعی، ارزش آنها بیش از ۷۷۰ میلیارد دلار است. مضاف بر اینها برخی از معادن در ایران شرایط ویژه دارد، به نحوی که ۱۲ معدن مهم جهان در ایران قرار دارد، ۸ درصد ذخایر روی و ۳ درصد ذخایر سرب جهان در ایران جای گرفته است. ایران چهارمین تولیدکننده سنگ‌های تزئینی در جهان است و ذخایر شناسایی شده مس ایران به بیش از ۳۰ میلیون تن می‌رسد. همچنین کشور به دلیل داشتن ذخایر اورانیوم، زغال‌سنگ و سنگ‌آهن در جایگاه بالایی در فهرست جهانی قرار دارد و طبق بررسی‌ها ایران روی کمربند آهن، روی، سرب، مرمیت، مس و طلا جای گرفته است و دست‌کم ۱۰۰ سال مواد معدنی برای تولید و استخراج دارد، اما با وجود همه این ذخایر بسیار غنی معدنی و پتانسیل رشد اقتصادی کشور به واسطه معادن، تاکنون نتوانسته است برداشت مناسبی از ذخایر معدنی خود داشته باشد و سهم صادرات مواد معدنی در تولید ناخالص داخلی کشور بسیار اندک است، به طوری که ایران سالانه کمتر از ۰/۴ درصد از ذخایر خود را استخراج می‌کند، در حالی که استاندارد برداشت از ذخایر معدنی در جهان یک‌درصد از حجم کلی ذخایر در سال است.

افزون بر این، معادن کشور به جز پتانسیل‌های درآمدی و رشد اقتصادی از نظر اشتغال هم می‌توانند نقش بسیار مهم و حیاتی در کشور بازی کنند و در صورت سرمایه‌گذاری و ثبات کاری، می‌توانند بستر بسیار مهمی را برای اشتغال در این حوزه، هم به صورت مستقیم و هم غیرمستقیم به وجود بیاورند. همچنین ضریب ایجاد شغل غیرمستقیم در بخش معدن بالاست، به صورتی که به ازای ایجاد هر شغل معدنی هشت تا ۱۰ شغل غیرمستقیم در حوزه‌هایی مانند حمل‌ونقل به وجود می‌آید، در حالی که بر اساس آمارهای رسمی اکنون کمتر از ۱۰۰ هزار نفر به صورت مستقیم در معادن کشور مشغول فعالیت هستند و بر اساس این آمار سهم معادن در اشتغال ۲۱ میلیون نفری در کشور تنها حدود ۰/۵ درصد است. نبود زیرساخت‌ها و فناوری روز سبب شده است میزان بهره‌وری در بخش معدن و صنایع وابسته به آن بسیار پایین‌تر از استانداردهای جهانی باشد. از سوی دیگر یکی از مهم‌ترین مشکلات معادن کشور خام‌فروشی سنگ‌ها و مواد معدنی است، زیرا در کشور به میزان کافی کارخانه‌های فرآوری مواد و سنگ‌های معدنی وجود ندارد، از این رو بسیاری از مواد معدنی پس از استخراج با قیمت پایین به کشورهای دیگر فروخته می‌شود و در آن کشور ضمن فرآوری به چندین برابر قیمت به فروش می‌رسد.

ایران ۱۵ کشور همسایه دارد که با ۱۲ کشور مرز دریایی دارد و در مجموع ۳۷ درصد مرزهای ایران، دریایی است. سه حوزه دریایی خزر، خلیج‌فارس و دریایی عمان، موضوع موقعیت ژئوپلتیک ایران در بحث دریا را بااهمیت کرده است. از نظر مرزهای جمهوری اسلامی، مجاورت با اقیانوس هند دارای اهمیت فراوانی است و به نوعی می‌توان گفت بزرگ‌ترین مزیت کشور در بخش مرزهای آبی محسوب می‌شود که با توجه به موقعیت ژئوپلتیک ایران در مرزهای دریایی و ارتباط مستقیم با آب‌های آزاد جهان، این موضوع سبب شده است ایران دروازه طلایی با جهان داشته باشد. در کنار آن خلیج‌فارس به عنوان منبع انبار انرژی جهان و تنگه هرمز در نقطه راهبردی قرار دارند، از این رو دریاها به دلیل اهمیت اقتصادی آن همواره طی تاریخ مورد توجه حاکمان کشورهای ساحلی بوده است. پیشرفت فناوری‌های ارتباطی و ساخت کشتی‌های اقیانوس‌پیما، دریاها و اقیانوس‌ها را به یکی از مهم‌ترین منابع قدرت کشورها تبدیل کرد و صاحبنظران مختلفی چون ماهان، اسپایکمن، ریچموند و ژئوفری تیل نقش راهبردی دریاها در قدرتمند شدن کشورها را تبیین کرده‌اند. نگاهی به ساختار قدرت در جهان در طول چهار قرن اخیر نشان می‌دهد قدرت برتر نظام ژئوپلتیک جهانی طی این چهار قرن، همواره کشورهایی بوده‌اند که ضمن دسترسی به دریاها، بر آب‌های آزاد سلطه داشته‌اند. کشور ایران، به دلیل داشتن سواحل مناسب و دسترسی به آب‌های آزاد همواره درصدد استفاده از این منبع عظیم قدرت بوده است و از نظر تاریخی بسیاری از حکومت‌های ایران همانند هخامنشیان به نقش عظیم دریاها پی برده و از آنها بهره برده‌اند. پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی سبب افزایش توانمندی‌های ایران در همه عرصه‌ها از جمله در موضوع دریایی شد. در این وضعیت، ضرورت دسترسی و استفاده بهینه از آب‌های آزاد باید به عنوان یک سیاست مهم از سوی مسئولان نظام مورد توجه قرار گیرد تا بتوانیم از این موقعیت خدادادی در راستای منافع اقتصادی بیشتر بهره بگیریم.

منابع:

۱. https://fa.wikipedia.org/wiki/فهرست کشورها و مناطق بر پایه پهناوری
۲. https://www.nationmaster.com/country-info/stats/Agriculture/Arable-land/Hectares
۳. https://www.opec.org/opec_web/en/data_graphs/330.htm
۴. https://infogram.com/18-countries-with-the-largest-energy-reserves-oil-gas-coal-value-dollar-1g143mnv4432zy
۵. http://world.bymap.org/ElectricityProduction.html
۶. http://world.bymap.org/Railways.html
۷. http://world.bymap.org/Airports.html
۸. https://ourplnt.com/top-20-countries-number-unesco-world-heritage-sites
۹. http://www.fao.org/faostat/en/#rankings/countries_by_commodity